

Sygn. akt IV KK 258/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cesarz (przewodniczący)

SSN Rafał Małarski

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Gierczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **Ł.K.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 kwietnia 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w K.

z dnia 14 maja 2014 r., sygn. akt VIII K 710/13,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem łącznym z dnia 14 maja 2014 r., sygn. akt VIII K 710/13, w sprawie Ł.K. skazanego prawomocnymi wyrokami:

I. Sądu Rejonowego w K. z dnia 2 lipca 2009 r., sygn. akt VIII K 558/08, za przestępstwo z art. 228 § 1 k.k. popełnione w dniu 7 października 2006 roku, na

karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby i dozorem kuratora; postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 marca 2012 roku, sygn. akt X Ko 7888/11, zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;

II. Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 lutego 2011 r., sygn. akt VIII K 1511/10, za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., popełnione w dniu 28 listopada 2010 r., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby oraz na karę grzywny w wymiarze 40 stawek dziennych po 10 zł każda i zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku; postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 18 września 2012 r., sygn. akt X Ko 3753/12, zamieniono orzeczoną wobec oskarżonego karę grzywny na 4 miesiące pracy społecznie użytecznej w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym, a orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów wykonano z dniem 16 marca 2013 r.;

III. Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 maja 2011 r., sygn. akt VIII K 168/11, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 31 października 2010 r., na karę 7 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby; postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 30 września 2013 r. sygn. akt X Ko 5415/13, zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;

IV. Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 27 lipca 2011 r., sygn. akt V K 497/11, za przestępstwo z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. popełnione w dniu 3 marca 2011 r., na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby; postanowieniem Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 10 maja 2013 r., sygn. akt V Ko 1626/12, zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności, na poczet, której, na mocy art. 63 § 1 k.k. zaliczono oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w dniu 24 marca 2011 r.;

V. Sądu Rejonowego w K. z dnia 3 lipca 2012 r., sygn. akt VIII K 123/12, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 8 października 2011 r., na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby;

VI. Sądu Rejonowego w K. z dnia 18 marca 2013 r., sygn. akt VIII K 1403/10, za czyny popełnione w dniach:

a) 5 września 2009 r. z art. 280 § 1 k.k., na karę 2 lat pozbawienia wolności,
b) 3 września 2009 r. z art. 278 § 1 k.k., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności,

przy czym na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzono łączną karę 2 lat pozbawienia wolności, z zaliczeniem na jej poczet w oparciu o art. 63 § 1 k.k. okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w dniu 15 września 2009 roku;

na mocy art. 85 k.k., art. 86 § 1 k.k. i art. 89 § 1a k.k. połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami opisanymi w pkt II, III oraz VI i w ich miejsce wymierzył skazanemu karę łączną 3 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której, na podstawie art. 63 § 1 k.k. i art. 577 k.p.k. zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności Ł. K. w dniu 15 września 2009 r.

Na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. wyroki podlegające połączeniu w zakresie nieobjętym wyrokiem łącznym pozostawił odrębnemu wykonaniu, a na mocy art. 576 § 1 k.p.k. stwierdził, że wyroki opisane w punktach I, IV i V podlegają odrębnemu wykonaniu. Jednocześnie na zasadzie art. 572 k.p.k. w pozostałym zakresie postępowanie umorzył. Nadto na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów procesu (k. 49-50).

Powyższy wyrok łączny uprawomocnił się z dniem 22 maja 2014 r. bez kontroli instancyjnej (k. 49).

Następnie Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 29 września 2015 r., sygn. akt VIU Ko 233/15, w oparciu o art. 19 ust.2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 roku, poz. 396), karę łączną 3 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną opisanym wyżej wyrokiem łącznym zredukował do 2 lat i 11 miesięcy pozbawienia wolności (k. 133-134).

Od powyższego wyroku łącznego kasację w trybie art. 521 k.p.k. na korzyść skazanego wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, który zarzucił orzeczeniu Sądu I instancji: rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 410 k.p.k., polegające na pominięciu przez Sąd *meriti* wynikających z materiału dowodowego i mających doniosłe znaczenie dla rozstrzygnięcia okoliczności co do przebiegu postępowania wykonawczego wobec skazanego Ł. K. w sprawie Sądu Rejonowego w K., sygn.

akt VIII K 1511/10 i w konsekwencji błędnym przyjęciu, iż orzeczona - wydanym w tej sprawie wyrokiem z dnia 17 lutego 2011 roku - kara 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat, jest w dacie wydania wyroku łącznego możliwa do wykonania, w następstwie czego doszło do wadliwego, bo z rażącym naruszeniem art. 75 § 4 k.k. i art. 85 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 roku), połączenia węzłem kary łącznej opisanej wyżej kary, mimo iż upłynął termin umożliwiający zarządzenie jej wykonania, a tym samym kara ta nie podlegała łączeniu.

Powołując się na ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K..

Sąd Najwyższy zważył. co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy zauważyć, że wszystkie kary wymierzone w wyrokach jednostkowych objętych zaskarżonym wyrokiem łącznym zostały prawomocnie orzeczone przed dniem 1 lipca 2015 r. Również przed tą datą został wydany zaskarżony wyrok łączny.

W świetle obowiązujących wówczas przepisów wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 lutego 2011 r., sygn. akt VIII K 1511/10, nie podlegał łączeniu w zaskarżonym wyroku łącznym.

Sąd ten wymierzył Ł. K. za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. popełnione w dniu 28 listopada 2010 r., karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat oraz karę grzywny w wymiarze 40 stawek dziennych po 10 zł każda i zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku.

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 16 marca 2011 r. (k. 72 akt sprawy VIII K 1511/10). Zatem, w sprawie tej dwuletni okres próby upłynął z dniem 16 marca 2013 r. Nie doszło również do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej w ciągu dalszych 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Natomiast orzeczoną na podstawie art. 71 § 1 k.k. karę grzywny Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 18 września 2012 r., sygn. akt X Ko

3753/12 zamienił na 4 miesiące pracy społecznie użytecznej w wymiarze 20 godzin miesięcznie. Jako podstawę tego rozstrzygnięcia przyjęto art. 45 § 1 k.k.w. (k.97-98 akt sprawy VIII K 1511/10). Natomiast postanowieniami Sądu Rejonowego w K. z dnia 28 kwietnia 2015 r., sygn. akt X Ko 2176/15 i z dnia 25 listopada 2016 r., sygn. akt X Ko 6037/16, na podstawie art. 15 § 2 k.k.w., zawieszono wykonanie orzeczonej wobec skazanego pracy społecznie użytecznej do czasu opuszczenia przez skazanego zakładu karnego (k.123-124, 147 – 148 akt sprawy VIII K 1511/10).

W związku z tym wobec zawieszenia wykonania zastępczej formy wykonania kary grzywny w postaci pracy społecznie użytecznej, w dacie wydania zaskarżonego wyroku grzywna orzeczona w sprawie VIII K 1511/10 Sądu Rejonowego w K. nie została wykonana. Sąd orzekający w przedmiocie wyroku łącznego nie dostrzegł tych wszystkich uwarunkowań, mimo, że miały one istotne znaczenie dla przyjęcia właściwej konfiguracji łączenia wyroków jednostkowych w wyroku łącznym, a tym samym oznaczenia samej kary łącznej.

Trafnie zauważa autor kasacji, że w sprawie o wydanie wyroku łącznego, na rozprawie w dniu 14 maja 2014 r. zostały ujawnione, akta sprawy Sądu Rejonowego w K. o sygn. VIII K 1511/10 (k.48 akt sprawy VIII K 710/13), które pozwalały na odtworzenie przebiegu postępowania wykonawczego. Nadto z informacji Krajowego Rejestru Karnego o skazanym wynikało, że kara grzywny orzeczona wyrokiem w sprawie o sygn. VIII K 1511/10, została zamieniona na prace społecznie użyteczne i jednocześnie brak było adnotacji o jej wykonaniu w formie zastępczej (k. 40-41 akt sprawy VIII K 710/13).

Mimo tego Sąd Rejonowy z rażącym naruszeniem art. 410 k.p.k. nie brał pod uwagę tych dowodów, które miały istotne znaczenie dla wykazania czy nie było przeszkód prawnych do objęcia wyrokiem łącznym sprawy Sądu Rejonowego w K. o sygn. VIII K 1511/10.

Przepis art. 76 § 1 i 2 k.k., który w odniesieniu do skazania na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania orzeczoną w wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie VIII K 1511/10, ze względu na chronologię czynności podjętych w tej sprawie w postępowaniu wykonawczym, miał zastosowanie w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. stanowił

wówczas, iż „...skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Jeżeli natomiast wobec skazanego orzeczono grzywnę lub środek karny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed ich wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem ich wykonania; nie dotyczy to środka karnego wymienionego w art. 39 pkt 5 k.k.” Trzeba jednocześnie zauważyć, że wówczas przepis ten był traktowany jako *lex specialis* w stosunku do art. 108 k.k.

Odnosząc to uregulowanie do wyroku zapadłego w sprawie VIII K 1511/10 należy uznać, że nie doszło z mocy prawa do zatarcia skazania orzeczonej tym wyrokiem kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, ponieważ nie została jeszcze wykonana kary grzywny, która to okoliczność w świetle dyspozycji art. 76 § 2 k.k. przedłuża termin zatarcia skazania określony w § 1 art. 76 k.k. do czasu wykonania tej kary.

Istotne jest jednak, że zgodnie z treścią art. 75 § 4 k.k. zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, warunkowo zawieszanej nie może nastąpić później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Dlatego rację ma autor kasacji, że w układzie procesowym występującym w sprawie VIII K 1511/10 Sądu Rejonowego w K., mimo, że nie doszło do zatarcia skazania w zakresie orzeczonej kary pozbawienia wolności, to jej wykonanie, wobec upływu terminu przewidzianego w art. 75 § 4 k.k., po dacie 16 września 2013 r., nie mogło być zarządzone, co oznacza, że nie będzie ona już wykonana i nigdy do wykonania nie może zostać wprowadzona. Niemożność wykonania tej kary w sprawie o wydanie wyroku łącznego eliminowała możliwość wydania wyroku łącznego w zakresie, w jakim mógłby on objąć rozstrzygnięcie w sprawie VIII K 1511/10 Sądu Rejonowego w K., mimo że kara pozbawienia wolności została wymierzona tym wyrokiem za przestępstwo pozostające w realnym zbiegu z przestępstwami, za które skazano Ł K. w dwóch innych wyrokach objętych zaskarżonym wyrokiem łącznym, pozostających w układzie temporalnym. Skutki upływu terminu do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej w kontekście orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego dostrzegł autor kasacji, wyrażając trafny pogląd o niedopuszczalności ukształtowania kary łącznej przy uwzględnieniu tego rodzaju kary jednostkowej oraz przywołując na poparcie tego stanowiska szereg judykatów Sądu Najwyższego, które zostały utrwalone w

praktyce orzecniczej sądów powszechnych (zob. wyrok SA w K. z dnia 20 lipca 2017 r., II AKa 290/17, LEX nr 2382750).

Natomiast oznaczenie w zaskarżonym wyroku łącznym wysokości kary łącznej z uwzględnieniem wyroku Sądu Rejonowego w K., sygn. akt VIII K 1511/10 i wymierzenie skazanemu bezwzględnej karę pozbawienia wolności doprowadziło do sytuacji, w której kara pozbawienia wolności niepodlegająca już - stosownie do przepisu art. 75 § 4 k.k. - wykonaniu, faktycznie została wprowadzona do wykonania. Jednocześnie rację ma prokurator, że w ten sposób uległa istotnemu zwiększeniu dolegliwość karna dla skazanego, skoro w sposób niedopuszczalny doprowadzono do faktycznego zarządzenia wykonania kary 8 miesięcy pozbawienia wolności, a zatem ponad dolegliwość, którą mógłby ponieść, nawet przy uwzględnieniu faktu, że przy łączeniu kar orzeczonych w wyrokach jednostkowych opisanych w pkt. II, III i VI części wstępnej wyroku łącznego Sąd Rejonowy stosował zasadę asperacji i wymierzył skazanemu karę 3 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności, podczas gdy według obowiązujących w dacie orzekania przepisów mógł ją wymierzyć w granicach od 2 lat pozbawienia wolności do 3 lat i 11 miesięcy.

W tym kontekście bez znaczenia pozostaje postanowienie Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 września 2015 r., redukujące o 4 miesiące karę łączną pozbawienia wolności orzeczoną w zaskarżonym wyroku łącznym, w oparciu o zasady określone w art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. i art. 89 § 1b k.k. (k. 136 akt sprawy VIII K 710/13), albowiem niemożność wykonania orzeczonej wyrokiem w sprawie VIII K 1511/10 kary pozbawienia wolności, oraz konieczność wyeliminowania tego wyroku jednostkowego, jako pierwotnie kształtującego karę łączną z wyroku łącznego, powoduje utratę mocy tego postanowienia i eliminuje go z obrotu prawnego.

Z tych względów nie ulega wątpliwości, że zaskarżony wyrok łączny został wydany z rażącym naruszeniem art. 410 k.p.k. w następstwie czego w zakresie ukształtowania kary łącznej w wyroku łącznym doszło również do rażącego naruszenia art. 75 § 4 k.k. i art. 85 k.k.

W postępowaniu ponownym Sąd Rejonowy uwzględni przedstawione wyżej zapatrywania prawne, przy czym wobec ujawnienia kolejnego skazania Ł. K.

wyrokiem Sądu Rejonowego w K., z dnia 2 czerwca 2016 r., sygn. akt IV K 127/16 na karę 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności Sąd zastosuje przepis art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 396), pamiętając, że w przypadku gdy co najmniej jeden wyrok podlegający łączeniu uprawomocnił się po dniu 30 czerwca 2015 r. znajdzie zastosowanie przepis art. 4 § 1 k.k. Oznacza to, że ustawa obowiązująca poprzednio będzie stanowiła podstawę orzeczenia kary łącznej tylko wtedy, gdy będzie ona względniejsza dla skazanego. W przeciwnym wypadku kara łączna powinna zostać wymierzona w oparciu przepisy rozdziału IX k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. (zob. postanowienie SN z dnia 16 lutego 2017 r., II KK 347/16, OSNKW 2017/8/42).

Rozstrzygając kwestie intertemporalne Sąd Rejonowy powinien mieć na uwadze, że przy stosowaniu aktualnie obowiązujących przepisów dotyczących kary łącznej i wyroku łącznego nie ma znaczenia układ temporalny wyroków jednostkowych, jednak kary wymierzone tymi wyrokami, w tym kary łączne, muszą podlegać łączeniu w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. oraz wykonaniu w całości lub w części, z zastrzeżeniem art. 89 k.k. (art. 85 § 2 k.k.). Nadto winien on zbadać czy w określonym układzie czasowym nie występuje negatywna przesłanka wydania wyroku łącznego określona w art. 85 § 3 k.k.

Natomiast w przypadku zastosowania przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 2015 r., należy pamiętać, że zgodnie z ówczesnym art. 92 k.k. wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane. Warto również zauważyć, że wyeliminowanie kary orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w K., sygn. akt VIII K 1511/10 z podstawy orzeczenia kary łącznej w wyroku łącznym spowoduje inną konfigurację wyroków podlegających łączeniu, a w konsekwencji pozwoli na utworzenie nowego węzła kary łącznej poprzez połączenie wyroków opisanych w punktach: III, IV i VI zaskarżonego wyroku, jednak uniemożliwi objęcie wyrokiem łącznym skazania w sprawie IV K 127/16 Sądu Rejonowego w K..

Jednocześnie, wobec faktu, że kasacja została wniesiona na korzyść skazanego, przy wyrokowaniu Sąd weźmie pod uwagę pośredni zakaz

reformationis in peius (art.443 k.p.k.) i wyda orzeczenie, które nie pogorszy sytuacji skazanego w stosunku do tej, jaka się ukształtowała po wydaniu zaskarżonego wyroku łącznego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok w całości z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

kc